HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לאיזה שירצו יעלו [ו] **רב מתנה אמר יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה ואמר רב מתנה** [ז] **אותו יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה** [א] **תקנו ביבנה הטוב והמטיב שלא הסריחו והמטיב שנתנו לקבורה רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו יום שפסקו מלכרות עצים למערכה** [ב] **(תניא) רבי אליעזר הגדול אומר מחמשה עשר באב ואילך תשש כחה של חמה ולא היו כורתין עצים למערכה לפי שאינן יבשין אמר רב מנשיא וקרו ליה יום תבר מגל מכאן ואילך דמוסיף יוסיף ודלא מוסיף** [ד] **(יאסף)** [ה] **(תני רב יוסף) מאי יאסף אמר רב יוסף תקבריה אימיה: שבהן בנות ירושלים כו':** ת"ר בת מלך שואלת מבת כהן גדול בת כהן גדול מבת סגן ובת סגן מבת משוח מלחמה ובת משוח מלחמה מבת כהן הדיוט וכל ישראל שואלין זה מזה כדי [ט] **שלא יתבייש את מי שאין לו: כל הכלים טעונין טבילה: אמר רבי אלעזר אפילו מקופלין ומונחין בקופסא: בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים: תנא מי שאין לו אשה נפנה לשם:** [י] **מיוחסות שבהן היו אומרות בחור וכו':** תנו רבנן יפיפיות שבהן מה היו אומרות תנו עיניכם ליופי שאין האשה אלא ליופי מיוחסות שבהן מה היו אומרות תנו עיניכם למשפחה לפי [יא] **שאין האשה אלא לבנים מכוערות שבהם מה היו אומרות קחו מקחכם לשום שמים ובלבד שתעטרונו בזהובים אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמ'** [יב] **ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו:**

הדרך עלך בשלשה פרקים וסליקא לה מסכת תענית

תיקנו ביבנה הטוב והמטיב. פירוש בברכת המזון ומ"ש תקנו יותר על היין הטוב והמטיב מבשאר דברים לפי שהיו [כמו] גדל בכרם ולא נקרחו: **יום תבר מגל.** פירוש שמוציאין מלכרות עצים למערכה פירוש משום שחלש כחה של חמה ומגדלין המולעים בחילוות ועצים ממולעים פסולים למערכה כדלמר [במדות] (פ"ג מ"ה) שהכהנים בעלי מומין הם מנקרים העצים ומסירין העצים ממולעים שפסולות למערכה:

דלא מוסיף **יאסף.** פי' לותו שאינו מוסיף מן הלילות על הימים שלפני: **מאי יאסף תקבריה אימיה:** תימה וכי היה מסופק מאי יאסף שלא נראה לומר דלא מוסיף יסיף [ח] ומיהא קבעי גמרא מאי יסיף אבל לעולם הוה ידע דיאסף הוה ליגון מיתה דלכתיב (בראשית מט) ויגוע ויאסף אל עמיו: **כל** אחד ואחד מראה הקדוש ברוך הוא באצבעו שנאמר הנה אלהינו זה קוינו לו וגו' נגילה ונשמחה בישועתו:

הדרך עלך בשלשה פרקים וסליקא לה מסכת תענית

מראה באצבעו. ותומר זה ה' קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו:

הדרן עלך בשלשה פרקים וסליקא לה מסכת תענית

ומראין זה לזה ואומרים, הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו.

הדרן עלך בשלשה פרקים

נאיזה שילה יעלו. הוסיף בן אלה רצה היה לכתוב (מלכים ב יז) ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל. והיינו דקאמר רק שבטו את הפרוסדאות ואמר לאיזה שילו יעלו: **הרוגי ביתר.** בפרק הניזקין (גיטין דף נז.): **מנלרות.** לפי שהן לחין ומתוחו הזמן מין כח בחמה לייבשן ומייקרין מפני המולעת לפי שעד שיש בו תולעת פסול למערכה כדלמרינן (מדות פ"ג מ"ה): **יום תבר מגל.** שבירת הגרזן שפסק החותך מלחתוך עליו: **מלמן ואילך.** מחמשה עשר בחב ואילך דמוסיף ליות על הימים לעסוק בתורה יוסיף חיים על חייו: **דלא יוסיף.** לעסוק בתורה בליות: **מקבריה אימיה.** כלומר ימות בלא עתו: **כח מנך.** חף על פי שהיה לה שתלת מבת כהן גדול כו' שלא לביים את השתלת מתוך שתין לה: **מבת כהן גדול.** שהוא קרוב וסמוך למלכות: **סגן.** כהן חשוב ממונה תחת כהן גדול להיות תחתיו ביום הכפורים אם יארע פסול בכהן גדול ביום הכפורים ישמש זה הסגן תחתיו: **משוח מלחמה.** הוא הכהן המכהין במלחמה [יא] מי שהיה הילך ורך בלבב וגו' (דברים כ): [יב] **ואפילו מקופלין ומונחין בקופסא.** פירש"י: **לריכין טבילה.** כולן שלא לביים את שלריכה טבילה: **שאין האשה אלא לבנים.** אם בניך יהיו מיוחסין הכל קופלין עליהם בין זכריס בין נקבות: **על מנת שתעטרונו בזהובים.** שאחרי הניסואין תתנו לו תכשיטין. ומילתא בעלמא הוא דאמרי כלומר ובלבד שתתנו לו מלבושים נאים: **מחול.** פניב לשון מחול הכרס (מלאכי פ"ד מ"ג): **מראה באצבעו.** ותומר זה ה' קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו:

הדרן עלך בשלשה פרקים וסליקא לה מסכת תענית

ג) נכרות מח:, ב) ב"ב קכו:, ג) [גיר' ע"י דמגילת], ד) [ע"ל ריסף כך ג' בב"ב ומ"ם בכתב"ס], ה) [בב"ב ליתא] ולא כך איתא מלי יסף תני רב יוסף מקבריה אימיה], ו) [פסחים פב. ומ"ק], ז) [ע"ר הגר' בע"ן], ח) כתובות נט:, ט) [נלמד ע"ל מלי יכך לנכסים וגו' עי' פרש"י בתורה ובמכות יח. ובסוטה מג.], י) [ד"ה למילו מאחי ד"ה לאיזה], יא) תורה אור השלם 1. וְאָמַר בְּיוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה קִוִּינוּ לוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ זֶה יְיָ קִוִּינוּ לוֹ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ: ישעיהו כה ט, יב) הגהות הב"ח (א) תוס' ד"ה מאי כו' ולא מוסיף יסיף ומשום הכי קבעי גמרא מאי:

לעזי רש"י
אישקרי"ן. קופסה (בעיקר לתכשיטים).

מוסף רש"י
ואמר רב מתנה כו'. ולכך שמחו שזכו לקבורה ולא לשריפה (רשב"ם ב"ב קכא:). הסריחו והמטיב. נרכת הטוב והמטיב שנברכת בטוב והמטיב שנברכת המזון תקנו בחותו היום, דמן התורה אינה אלא שלא רלחשוטת, כדתפקא לן בפרק קמא דברכות ופרכת מה לי ה' מה לי שאר אדם, אלא שלריכין על הטבת הנר וגו' (שם). שפסקו מלכרות עצים. מיכן ועד ט"ו נפסקו היו כורתים עלים לגזוך המערכה לכל השנה, מכאן ואילך מקום שרגיל עושה מבעוד יום שפסקו היו שמחים שנפחתו יום היו מצלימין מלוה גדולה כותח (שם). יום תבר מגל. שנשברו הקלכוטות שהיו נוהך עוד בהן לחטוב עלים (שם). דמוסיף. מן הלילה על היום לעתות, יוסיף. ימים כדמיתי (דברים ל) כי הוא חייך, וכתיב (משלי ג) כי ה' יוסך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך, שמתוך שהלילות מתרימים והימים מתקלרין לריך לעסוק בלמודו גם בלילה (רשב"ם ב"ב שם). הדרן עלך מסכת תענית

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך

*) הַדְּרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת תַּעֲנִית וְהַדְּרָךְ עֵלָן. דַּעְתָּן עֲלָךְ מַסֶּכֶת תַּעֲנִית וַדַּעְתָּךְ עֲלָן. לֹא נִתְנַשֵּׁי מִינָךְ מַסֶּכֶת תַּעֲנִית וְלֹא תִתְנַשֵּׁי מִינָן לֹא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלֹא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי:

יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא תּוֹרָתְךָ אֻמָּנוּתֵנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּתְהֵא עִמָּנוּ לְעוֹלָם הַבָּא. **)חֲנִינָא בַּר פָּפָּא רְמִי בַּר פָּפָּא נַחְמָן בַּר פָּפָּא אַחְאי בַּר פָּפָּא אַבָּא מָרִי בַּר פָּפָּא רַפְרָם בַּר פָּפָּא רְכִישׁ בַּר פָּפָּא סוּרְחָב בַּר פָּפָּא אַדָּא בַּר פָּפָּא דְּרוּ בַּר פָּפָּא:

הַעֲרֶב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ: מֵאוֹיְבֵי תְחַכְּמֵנִי מִמְּצוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁשָּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים. אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדִבְרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָן מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים. אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שַׁחַת. שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי בְּשֵׁם שֶׁעָזַרְתַּנִי לְסַיֵּם מַסֶּכֶת תַּעֲנִית כֵּן תַּעְזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּפְרָקִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה. וּזְכוּת כָּל הַתַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יַעֲמוֹד לִי וּלְזַרְעִי שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתַתְקֵנֵי בִּי בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אוֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם:

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ דְּרָבָּא. בְּעָלְמָא דִּהוּא עָתִיד לְאִתְחַדָּתָא, וּלְאַחָיָא מֵתַיָּא, וּלְאַסָּקָא לְחַיֵּי עָלְמָא, וּלְמִבְנֵא קִרְתָּא דִּירוּשְׁלֵם, וּלְשַׁכְלֵל הֵיכְלֵיהּ בְּגַוָּהּ, וּלְמֶעְקַר פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה מֵאַרְעָא, וּלְאָתָבָא פּוּלְחָנָא דִּשְׁמַיָּא לְאַתְרֵיהּ, וְיִמְלִיךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵיהּ וְיַקְרֵיהּ, וְיַצְמַח פֻּרְקָנֵהּ וִיקָרֵב מְשִׁיחֵהּ]. בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן. יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדַּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלַּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָּא מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחֱמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן, וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן, וְעַל כָּל מַאן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא, דִּי בְאַתְרָא (קְדִישָׁא) הָדֵין וְדִי בְכָל אֲתַר וַאֲתַר, יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וּפֻרְקָנָא מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּי בִשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

*) פי' הגון על זה תמצא בספר המיים שמיכר מהר"ל מפראג בספר זכיות מ"ש פ"ג, **) בסיומת ופוף תפוסת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יש"ס בתוב רמוז על הזכרת שמות הללו.